

Õiguskantsler

Riigikogu liige Mart Maastik
mart.maastik@riigikogu.ee

Teie 10.09.2024 nr

Meie 08.10.2024 nr 16-4/241463/2405727

Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele vastamisest

Austatud Riigikogu liige Mart Maastik

Palusite analüüsida, kas siseminister tõlgendas Teile antud vastuses [Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse](#) (RKKTS) ja [õiguskantsleri seaduse](#) sätete omavahelist koostoimet õigesti. Küsimus puudutab Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele vastamise regulatsiooni RKKTS-is. Ühtlasi palusite kontrollida, kas asjassepuutuvad normid vastavad [Eesti Vabariigi põhiseadusele](#) (PS).

Siseminister keeldus Teie esitatud küsimustele sisuliselt vastamast riigisaladuse kaitsele viidates. Sellega seoses asusite seisukohale, et Teie küsimustele vastamine ei eeldanud riigisaladuse avaldamist. Põhjendasite seda sellega, et enamik siseministrile esitatud küsimusi eeldas numbrilist vastust ja ülejäänud küsimused „jah“ või „ei“ vastust. Tutvunud Teie küsimuste ja oodatavate vastuste iseloomuga, selgitan, et Teie soovitud vastus, kui seda lugeda koos küsimusega, siiski saab olla riigisaladus ja selle avaldamine võib seada ohtu Eesti julgeoleku. Valdkond, mille kohta küsimused esitasite, ei ole parlamentaarse kontrolli alt väljas. Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon saab ka neid küsimusi uurida.

Kui vastamast keeldutakse riigisaladuse kaitsele viidates, siis tuleb lühidalt selgitada, milline küsimus salastatud teavet puudutab ja millisel õiguslikul alusel see teave salastatud on. See tähendab, et kirjalikus vastuses tuleb viidata võimalikult täpselt [riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusele](#). Selles osas on siseministri vastus puudulik. Saadan talle sinise vastuse koopia.

Riigikogu teostatav parlamentaarne järelevalve on demokraatlikus õigusriigis väga oluline abinõu täidesaatva võimu tegevuse õiguspärasuse tagamiseks, seda ka riigisaladust hõlmavates valdkondades. Parlamentaarne järelevalve peab olema korraldatud viisil, mis arvestab kõiki põhiseadusega kaitstud väärtusi.

RKKTS § 148 lõige 2 näeb ette, et Riigikogu esimees teeb Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele antud vastuse teatavaks ka kõigile teistele Riigikogu liikmetele. RKKTS-is ei ole sellist sätet, mille alusel saaks jätta kirjalikule küsimusele vastamata, kui küsimus sisaldab riigisaladust.

Riigikogu istungil infotunnis küsimustele vastamise kohta sätestab aga RKKTS § 146 lõige 9, et valitsusliige võib vastamisest põhjendatult keelduda, kui küsimus on seotud riigisaladusega või kui sellele vastamine kahjustaks riigi julgeolekut.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Leian, et RKKTS § 146 lõiget 9 saab analoogia alusel kohaldada ka kirjalikule küsimusele vastamisel. Seega võib minister vastamisest keelduda, kui vastus sisaldab riigisaladust.

RKKTS-i kohaselt saab Riigikogu riigisaladust sisaldavates küsimustes parlamentaarset kontrolli teostada Riigikogu komisjoni istungil, kuid sealjuures ei kanta riigisaladust komisjoni istungi protokollis (§ 39 lg 3). [Riigikogu liikme staatuse seaduse](#) (RKLS) § 19 lõikes 1 on sätestatud, et Riigikogu liige võib saada riigisaladusele ja salastatud välisteabele juurdepääsu juhul, kui ta vajab seda oma kohustuste täitmiseks. Seega, kui Riigikogu liige täidab Riigikogus kohustusi, mille täitmine eeldab riigisaladuse teadmist, tuleb talle see teave anda (v.a juhul, kui kohaldub mõni RKLS-i samas paragrahvis sätestatud erand). Eelkõige on see nii juhul, kui Riigikogu liige kuulub komisjoni, mille pädevuses oleva küsimuse lahendamine eeldab vastava teabe saamist (seega on antud juhul asjakohane ministri vastuse viide [Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni](#) pädevusele).

Riigikogu liikme kohustuse täitmiseks vajalikku riigisaladust ei saa aga avaldada kirjalikule küsimusele antavas vastuses (vähemalt senikaua kui kehtib RKKTS § 148 lõige 2, mis tähendab, et riigisaladus saaks teatavaks ka neile Riigikogu liikmetele, kelle kohustuste täitmiseks see seotud ei ole).

Näiteks ka Saksamaa Liitvabariigi seaduste kohaselt ei pea kõik parlamendiliikmed saama salastatud teabele ühtmoodi juurdepääsu. Saksamaa Liitvabariigi põhiseadusega on kooskõlas, kui teatud teabele saavad juurdepääsu ainult kindla parlamendikomisjoni liikmed (vt [Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohtu 14.01.1986 otsus; BVerfGE 70, 324](#)).

Leian, et nõnda on RKKTS-is ja RKLS-is saavutatud kohane tasakaal ühelt poolt parlamentaarse järelevalve ja teiselt poolt riigisaladuse avaldamisega ohustatud põhiseaduslikku järku väärtuste vahel ning vastuolu põhiseadusega ei ole. See järeldus ei välista võimalust, et RKKTS-iga sätestatakse Riigikogu liikmetele veel soodsam lahendus, kui vastanduvaid väärtusi on sealjuures hoolikalt kaalutud.

Loodan, et neist selgitustest on abi. Riigikogu liikmena on Teil võimalik algatada kirjalikule küsimusele ja arupärimisele vastamise regulatsiooni täpsustav eelnõu.

RKKTS-is ei ole § 146 lõikega 9 võrreldavat sätet, mida saaks analoogia alusel kohaldada juhul, kui kirjalikule küsimusele vastates on vaja kaitsta eraisikute põhiõigusi (v.a juhul, kui see teave juhtub ühtlasi olema riigisaladus või salastatud välisteave). 2020. aastal Riigikogu põhiseaduskomisjonile saadetud [kirjas](#) juhtisin tähelepanu, et selles osas tuleks seadusi parandada. Seda ei ole seni tehtud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: siseminister Lauri Läänemets; Riigikogu juhatus

Liina Lust-Vedder 693 8429
Liina.Lust-Vedder@oiguskantsler.ee